

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Tiivistelmä lausunnon sisällöstä

Talentia kannattaa lämpimästi hallituksen esitystä varhaiskasvatusoikeuden laajentamista koskevia lakimuutoksia, jotka mahdollistavat kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden kaikille lapsille, oli vanhempien ja perheen tilanne mikä tahansa. Tämä vahvistaa jokaisen lapsen oikeutta suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen lapsen edun mukaisesti.

Varhaiskasvatuslain muutoksen seurauksena lapset ja perheet ovat jatkossa yhdenvertaisessa asemassa palveluiden kattavuuden suhteen. Näin voidaan entistä paremmin mm. ehkäistä lasten ja perheiden syrjäytymistä, edistää tasa-arvoa sekä tukea vanhempien työllistymistä ja helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista. Lisäksi lakimuutokset helpottavat tukien myöntämiskäytäntöjä ja vähentävät hallinnollista työtä niin kunnissa, yksityisissä päiväkodeissa kuin Kelassa.

Vain korkealaatuinen varhaiskasvatus tuottaa hallituksen esitykseenkin kirjattuja positiivisia vaikutuksia. Tämä edellyttää hallituksen esityksen lisäksi vielä varhaiskasvatuslain ja -asetuksen muuttamista muun muassa henkilöstö ja kelpoisuusvaatimusten, henkilöstön mitoituksen ja menettelysääntöjen osalta.

Vuonna 2018 tehtyjen lakimuutosten mukaista päiväkodin henkilöstörakennetta ei ole mahdollista saavuttaa siirtymäajan loppuun mennessä (2030). Jo nyt on pulaa varhaiskasvatuksen opettajista eikä selvitysten mukaan tilanne ole muuttumassa, vaan pikemminkin pahenemassa. Varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomin kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään tulee palauttaa ja mahdollistaa kouluttautuminen varhaiskasvatuksen eri tehtäviin, jotta vältetään ennustettavissa oleva epäpätevien ja jatkuvasti vaihtuvien opettajien määrän lisääntyminen.

Päiväkodin henkilöstön mitoituksen toteutumisen todentaminen on vaikeaa ja usein johdolla ja kasvatushenkilöstöllä on hyvinkin erilainen käsitys todellisesta tilanteesta. Nyt tulee laatia yhtenevä laskentatapa suhdeluvun laskemiseen, jotta myös valvontaviranomainen voi ohjata ja valvoa varhaiskasvatuksen toteutumista ja saadaan vertailtavaa tietoa eri toimijoilta. Yli 3-vuotiaiden kasvatushenkilöstön ja lasten välinen suhdeluku tulee palauttaa 1/7, jotta vältetään ylisuurilta, kuormittavilta ryhmiltä jatkossa.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisen jälkeenkin tarvitaan varhaiskasvatuksen palveluohjausta, joka tulee määritellä laissa ja jota tulee kehittää. Vain näin voidaan kartoittaa laajasti lapsen ja perheen kokonaistilanne ja sovittaa ne yhteen varhaiskasvatuspalvelujen kanssa. Mitä paremmin varhaiskasvatus vastaa lapsen ja perheen tarpeisiin, sitä paremmin turvataan perheiden kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Yksityiskohtaisemmat perustelut

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry kannattaa hallituksen esitystä varhaiskasvatusoikeuden laajentamista koskevia lakimuutoksia, jotka mahdollistavat kokoaikaisen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden kaikille lapsille. Tämä vahvistaa jokaisen lapsen oikeutta suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen lapsen edun mukaisesti.

Varhaiskasvatustilanteen muutoksen seurauksena lapset ja perheet ovat jatkossa yhdenvertaisessa asemassa palveluiden kattavuuden suhteen. Näin voidaan entistä paremmin mm. ehkäistä lasten ja perheiden syrjäytymistä, edistää tasa-arvoa sekä tukea vanhempien työllistymistä ja helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista. Lisäksi lakimuutokset helpottavat tukien myöntämiskäytäntöjä ja vähentävät hallinnollista työtä niin kunnissa, yksityisissä päiväkodeissa kuin Kelassa.

Varhaiskasvatuksen korkeaan laatuun tulee kiinnittää erityistä huomiota

Varhaiskasvatukseen osallistumisen edistäminen on useiden tutkimusten mukaan sekä taloudellinen että sosiaalinen investointi tulevaisuuteen. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja perheiden osalta varhaiskasvatuksen kustannusvaikutukset ovat laskennallisesti osoittautuneet hyviksi.

Suomalainen varhaiskasvatus on, ja on ollut jo pitkään, tuloksellista, vaikuttavaa, kansainvälisesti arvostettua ja pääsääntöisesti korkealaatuista. Laadun varmistaminen on entistä tärkeämpää, kun subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautetaan. Vain korkealaatuinen varhaiskasvatus tuottaa hallituksen esitykseenkin kirjattuja positiivisia vaikutuksia.

Korkealaatuisten varhaiskasvatuksen varmistaminen tulevaisuudessakin edellyttää varhaiskasvatustilanteen henkilöstön kelpoisuuksia koskevien pykälien palauttamista

Korkealaatuinen varhaiskasvatus on tähän asti turvattu henkilöstörakenteella, jossa päiväkodissa työskentelee varhaiskasvatuksen opettajia ja hoitajia. Molempiin ammatteihin on ollut kaksi eri koulutusväylää.

Vuonna 2018 uudistettiin lakia niin, että siirtymäajan jälkeen päiväkodissa työskentelisi kolme eri ammattiryhmää ja samanaikaisesti korkeakoulutetun henkilöstön määrää lisättäisiin kahteen kolmasosaan kasvatushenkilöstöstä. Tilastot osoittavat, että lakimuutoksen mukaista henkilöstörakennetta ei ole mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.¹

Jo nykyisellä ammattirakenteella on huutava pula varhaiskasvatuksen opettajista. Yliopistojen tarjoama varhaiskasvatuksen opettajan koulutus ei ole vetovoimainen (Liite). Pula ja vetovoimaisuuden heikkenemistä lisäävät myös vuoden 2018 varhaiskasvatustilanteen uudistuksessa tehty sosionomitustaisten opettajien uramahdollisuuksien kaventaminen sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten epätietoisuus tulevaisuuden kelpoisuuksista, työehdoista ja tehtävistä.

Ennustettavissa on, että jos lakia ei palauteta varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden osalta, epäpätevien sijaisten ja vaihtuvan kasvatushenkilöstön määrä lisääntyy. Tämä tulee sekä taloudellisesti että inhimillisesti kalliiksi eikä se ole lapsen edun mukaista. Tällöin ei myöskään

¹ Lapsen parhaaksi! Varhaiskasvatuksen nykytila ja tulevaisuus -selvitys 15.1.2018: https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2018/01/Lapsen_Parhaaksi_Selvitys_Varhaiskasvatus.pdf

saavuteta kaikkia niitä hyviä tavoitteita, jotka on kirjattu hallituksen esitykseen varhaiskasvatuslain muuttamisesta kokoaikaisen subjektiivisen oikeuden palauttamiseksi. Talentian näkemyksen mukaan hyvin toimivaa ja tutkimustenkin mukaan korkealaatuista järjestelmää ei ole syytä muuttaa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee vuoden 2018 tehdyn varhaiskasvatuslakiuudistuksen päiväkodin ammattirakenteen muutokset uhkana eri ammattiryhmien eriytyvien työtehtävien ja intressiristiriitojen vuoksi. Tämä todetaan Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan tekemässä pilottitutkimuksessa ”[Nauti työstäsi! Kohti saumatonta moniammatillista tiimityötä varhaiskasvatuksessa](#)”². Tutkimuksen mukaan 62 % kasvatustieteen kandidaateista harkitsi alan vaihtamista, 55% sosionomeista ja lastenhoitajista. Tutkimuksen johtopäätöksenä todetaan, että Suomessa on hyvin koulutettu, vahvasti sitoutunut henkilökunta päiväkodeissa, mutta alaa rasittaa henkilökunnan jatkuva vaihtuvuus, henkilökunnan kuormittuneisuus, sairauspoissaolot ja vaikeudet palkata uusia, päteviä varhaiskasvattajia sekä uhka siitä, että henkilöstöryhmät eriytyvät lakiuudistusten tultua voimaan. Vuoden 2018 varhaiskasvatuslakiuudistuksen toimeenpanon seuranta on välttämätöntä.

Varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomin kelpoisuutta varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään voi perustella myös varhaiskasvatuksen asiakirjoihin perustuvan osaamisen kautta. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatustyössä on kyse ennen kaikkea sosiaalipedagogisten ja pedagogisten tavoitteiden saavuttamisesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat sosiaalipedagogiseen orientaatioon. Keskiössä ovat esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisy, osallisuus, toimijuus, yhteiskuntaan kasvaminen, yhteisöllisyys ja ryhmän jäsenenä toimiminen. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan toimintakulttuuria kehitetään osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteiden mukaisesti. Sosionomilla on vahva sosiaalipedagoginen osaaminen, jota tarvitaan opettajan tehtävässä jokaisessa päiväkodin ryhmässä.

Sosiaalipedagoginen orientaatio yhdistää kasvatusta- ja yhteiskuntatieteet. Myös OECD pitää pohjoismaista sosiaalipedagogista orientaatiota varhaiskasvatuksessa hyvänä.

Talentia nosti henkilöstöpulan ja [ratkaisuesitykset](#) esiin jo vuonna 2017.³

Päiväkotien kasvatushenkilöstön todellinen mitoitus pitää selvittää ja suhdeluku palauttaa entiselleen yli 3-vuotiaiden osalta

Varhaiskasvatusasetus määrittää lasten ja kasvatushenkilöstön välisen suhdeluvun. Päiväkodin henkilöstön mitoituksen toteutumisen todentaminen on kuitenkin vaikeaa ja usein johdolla ja kasvatushenkilöstöllä on hyvinkin erilainen käsitys todellisesta tilanteesta. [Talentian selvityksen](#) mukaan lain mukainen suhdeluku ei toteudu kokopäiväisesti päiväkodeissa.⁴ Ammattihenkilöt totesivat, että ryhmäkoolla ja suhdeluvulla on paljon merkitystä varhaiskasvatuksen laatuun. Tarvitaan yhtenevä laskentatapa suhdeluvun laskemiseen, jotta päiväkodin toiminnan kehittämiseksi on yhteinen perusta, saadaan vertailtavaa tietoa ja valvontaviranomainen voi ohjata ja valvoa varhaiskasvatuksen toteutumista. Nykyisen tilanteen selvittämiseksi tulisi tehdä selvitys lasten ja henkilöstön todellisista suhdeluista toimintapäivän aikana.

²Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan tutkimus 2018 ”Nauti työstäsi! Kohti saumatonta moniammatillista tiimityötä varhaiskasvatuksessa: https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2019/04/20190215_liite_nauti-tyossasi-varhaiskasvatus.pdf

³ Talentian uutinen 5.9.2017, Keinoja lastentarhanopettajapulaan. <https://www.talentia.fi/uutiset/keinoja-lastentarhanopettajapulaan/>

⁴ Taloustutkimus Oy:n tutkimus 12.2.2010: Talentian jäsenistö: Varhaiskasvatukseen vaaditaan työn vaativuutta vastaavaa palkkaa, kohtuullisempia ryhmäkokoja ja lisää resursseja. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2019/02/Varhaiskasvatuksen-jasenkysely_Raportti.pdf

Varhaiskasvatuksen palveluohjausta ja muita tukipalveluja tulee kehittää

Subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisen jälkeenkin tarvitaan varhaiskasvatuksen palveluohjausta, jota tulee kehittää nykyisestä.

Lisäksi varhaiskasvatukseen tarvitaan kuraattoreja ja perhetyöntekijöitä.

Varhaiskasvatus on lapsen oikeus, jolla on merkittävä lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista edistävä tehtävä. Lisäksi varhaiskasvatuksella on merkittäviä yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten perhe-, sosiaali-, työvoima- ja tasa-arvopolitiikkaan liittyvät tehtävät. Varhaiskasvatuksen tulee perustua lapsen ja perheen tarpeisiin. Tarve tulee selvittää palveluohjauksessa, jossa kartoitetaan laajasti lapsen ja perheen kokonaistilanne ja sovitetaan ne yhteen varhaiskasvatuspalvelujen kanssa. Näin turvataan lapsen etua ja tarpeita sekä perheen tarpeita ja tilanteita vastaava palvelukokonaisuus. Mitä paremmin varhaiskasvatus vastaa lapsen ja perheen tarpeisiin, sitä paremmin turvataan perheiden kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Palveluohjaus lisää myös vanhempien luottamusta varhaiskasvatuspalveluihin. Lisäksi se turvaa kuntien tiedonsaannin lasten ja perheiden tarpeista ja parantaa palvelujen suunnittelua ja ennakkointia.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Tero Ristimäki
Puheenjohtaja

Marjo Varsa
Työelämäasioiden päällikkö

Lisätietoja:

Tero Ristimäki 040 583 2657, tero.ristimaki@talentia.fi

Marjo Katajisto 045 7881 3915, marjo.katajisto@talentia.fi

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentiassa on melkein 26 00 jäsentä, joista n. 16 000 on laillistettuja sosionomeja ja heistä n. 4200 työskentelee päiväkodissa lastentarhanopettajan / varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä.